

Újkori egyetemes történelem forrásismerete és kutatási módszerei
*Az Orosz Birodalom és Európa kapcsolata a felvilágosodás időszakától a nemzetállamok
koráig*

Tematika

Tantárgykód: BTTR360OMA

Kurzus helyszíne, időpontja: Sz. 14.00–16.00, 407/E.

Kurzus típusa: Szeminárium (Gyakorlat)

1. A geopolitikai környezet és Oroszország területi terjeszkedésének folyamata, valamint Európához való viszonya, a birodalmiság fogalomrendszere

Források:

- Vaszilij Kljucsevszkij: Előadások az orosz történelemről (második előadás). In: Az orosz történelem egyetemessége és különlegessége. Fejlődéstanulmányok. Budapest, ELTE, 1982.73–82.

2. Oroszország nemzetközi kapcsolatainak rendszere és a birodalommá válás kezdetei (17-18. század)

Források:

- M. Heller: Az orosz birodalom születése. In: Az orosz kultúra Nyugat és Kelet között. Szöveggyűjtemény. Szerk. Szőke Katalin – Bagi Ibolya. Szeged, 2006.
- A narvai vereség. In: Olvasókönyv a Szovjetunió története tanulmányozásához. Szerk. Kitusin, A. A. Budapest, Tankönyvkiadó, 1956. Uo. 173-174.
- A nysdtadi béke és I. Péter felveszi a minden oroszok császára címet. In: Uo. 178-179.
- A szakállviselés betiltása és a nyugat-európai mintájú öltözék elterjesztése. In: Az újkori orosz történelem forrásai. 18. század. Szerk. Filippov Szergej. Budapest, Pannonica, 2006. 18-20.
- Rangtáblázat. In: Uo. 48-50.

3. Az európai konfliktusok viszonyrendszerében

Források:

- A hétéves háború. A kunersdorfi ütközet. In: Olvasókönyv a Szovjetunió története tanulmányozásához. Szerk. Kitusin, A. A. Budapest, Tankönyvkiadó, 1956. 265-268.
- Anna Ivanovna és Biron herceg. In: Uo. 254-257.

4. Felvilágosodás, felzárkózás és külpolitikai térnyerés: II. Katalin reformjai és a lengyel felosztások ügye

Források:

- II. Katalin elbeszélése trónra lépéséről. In: Az újkori orosz történelem forrásai. 18. század. Szerk. Filippov Szergej. Budapest, Pannonica, 2006. 73–76.
- III/14. A Zaporozsjei Szecs megszüntetése. In: Az újkori orosz történelem forrásai. 18. század. Szerk. Filippov Szergej. Budapest, Pannonica, 2006. 111–113.
- III/20. A forradalmi Franciaországgal való kapcsolatok megszakítása. In: Uo. 132–134.
- Lengyelország első és második felosztása. In: Uo. 320-321; 337-338.

5. I. Sándor és az európai béke koncepciója

Források:

- III/25. Adam Czartoryski visszaemlékezései I. Pálról. In: Uo. 152–156.
  - I/9. Siskov tengernagy feljegyzései a franciák elleni háború kezdetéről. In: Az újkori orosz történelem forrásai. 19. század. Szerk. Filippov Szergej. Budapest, Pannonica, 2007. 60–63.
  - I/10. M. I. Kutuzov jelentése I. Sándornak Moszkva kiürítésének okairól. In: Uo. 64–65.
  - I/11. A franciák Moszkvában és a visszavonulás kezdete. In: Uo. 65–66.
  - I/13. N. I. Lorer visszaemlékezései Párizs elfoglalásáról. In: Uo. 77–79.
  - I/14. A Lengyel Királyság alkotmánya. In: Uo. 79–83.
  - I/15. A Szent Szövetség. In: Uo. 83–84.
  - Az orosz cár amilyennek a költő látta, 1823. In: Forrás: Egyetemes történeti szöveggyűjtemény. Szerk. Diószegi István. Budapest, Korona Kiadó, 2001. 95–96.

6. Az európai forradalmak és a kelet-európai status quo fenntartása a „miklósi érában”

Források:

- Lengyel újság a forradalomról, 1831. Egyetemes történeti szöveggyűjtemény. Szerk. Diószegi István. Budapest, Korona Kiadó, 2001. 105–106.
- II/. Sz. Sz. Uvarov levele I. Miklósnak. In: Az újkori orosz történelem forrásai. 19. század. Szerk. Filippov Szergej. Budapest, Pannonica, 2007. 141-144.
- II/13. I. Miklós cár levelei I. F. Paszkevics tábornagynak. In: Uo. 148-150.
- II. Sz. M. Szolovjov I. Miklósról. In: Uo. 151-156.
- A magyar háború szerencsés befejezéséről szóló cári kiáltvány, 1849. In. Egyetemes történeti szöveggyűjtemény. Szerk. Diószegi István. Budapest, Korona Kiadó, 2001. 142.

- Marquis de Custin: Oroszországi levelek. Oroszország 1839-ben. In: Az orosz kultúra Nyugat és Kelet között. Szöveggyűjtemény. Szerk. Szőke Katalin – Bagi Ibolya. Szeged, 2006. 128-148.

7. A krími háború és az orosz modernizáció problémaköre; a birodalmi külpolitika átalakulása 1853-1871 között

Források:

- Miklós uralmának utolsó évei, 1850-1855. In: Egyetemes történeti szöveggyűjtemény. Szerk. Diószegi István. Budapest, Korona Kiadó, 2001. 487–489.
- A párizsi szerződés, 1856. In: Uo. 493–494.
- Az orosz gyarmatosítás programja Közép-Ázsiában, 1866. In: Uo. 512–514.
- Nyikolaj Danyilevszkij: Oroszország és Európa. In: Oroszország és Európa. Orosz geopolitikai szöveggyűjtemény. Szerk. Ljubov Siselina – Gazdag Ferenc. Budapest, Zrínyi Kiadó, 2004. 71–144.
- Konsztantyin Leontyev: A pánszlávizmus és a görögök; kiegészítés a pánszlávizmusról...; Oroszország és Ausztria; Levelek a keleti ügyekről. In: Uo. 145–164.

8. A Balkán-probléma és a keleti kérdés utolsó szakaszai; a balkáni kisállamok és a szentpétervári politika irányvonalai (1856-1913)

Források:

- Az 1856.évi párizsi szerződés cikkelyeinek megváltoztatása. In: Olvasókönyv a Szovjetunió története tanulmányozásához. II. kötet. Szerk. Kitusin, A. A. Budapest, Tankönyvkiadó, 1956.
- R. A. Fegyjev tábornok a keleti kérdéstről. In: Uo. 332-333.
- Az Oroszország és Ausztria között Reichstadtban kötött egyezmény. In: Uo. 333-334.
- Titkos egyezmény Oroszország és Ausztria-Magyarország között. In: Uo. 335-336.
- A san stefanó-i orosz-török békeszerződés. In: Uo. 350-352.

9. Új hatalmak a nemzetközi küzdőtéren – új erővonalak a külpolitikában. A nemzetállamok kora (1871-1913)

Források:

- A három császár szövetsége, 1873. június 6. In: Egyetemes történeti szöveggyűjtemény. Szerk. Diószegi István. Budapest, Korona Kiadó, 2001. 528-529.
- A francia-orosz szövetség, 1891-1894. In: Uo. 549-550.
- Az angol-francia egyezmény, 1904. április 8. In: Uo. 552-553.

- Az angol-orosz egyezmény, 1907. augusztus 18. In: Uo. 560-561.
- A szarajevói válság és a világháború kirobbanása. Burián István naplójegyzetei, 1914. In: Uo.
- Ivan Szolonyevics: II. Miklós mítosza. In: Oroszország és Európa. Orosz geopolitikai szöveggyűjtemény. Szerk. Ljubov Siselina – Gazdag Ferenc. Budapest, Zrínyi Kiadó, 2004. 233–252.

Elérhetőségek: schrek.katalin@arts.unideb.hu

Fogadóóra: előzetes megbeszélés szerint a 403/1-es irodában

Debrecen, 2024. szeptember 11.

Dr. Schrek Katalin

Forrás- és szakirodalom lista

Forráskötetek

1. Az orosz kultúra Nyugat és Kelet között. Szöveggyűjtemény. Szerk. Szőke Katalin – Bagi Ibolya. Szeged, 2006.
2. Az újkori orosz történelem forrásai. 18. század. Szerk. Filippov Szergej. Budapest, Pannonica, 2006.
3. Az újkori orosz történelem forrásai. 19. század. Szerk. Filippov Szergej. Budapest, Pannonica, 2007.
4. Egyetemes történeti szöveggyűjtemény. Szerk. Diószegi István. Budapest, Korona Kiadó, 2001.
5. Olvasókönyv a Szovjetunió története tanulmányozásához. Szerk. Kitusin, A. A. Budapest, Tankönyvkiadó, 1956.
6. Oroszország és Európa. Orosz geopolitikai szöveggyűjtemény. Szerk. Ljubov Siselina – Gazdag Ferenc. Budapest, Zrínyi Kiadó, 2004.

Monográfiák

1. Bebesi György: A roskatag kolosszus bukása: Oroszország története a 19. században, 1801-1914. Pécs, PTE BTK MOSZT, 2011.
2. Bodnár Erzsébet: A keleti kérdés és a Balkán az orosz külpolitikában a 19. század első felében, Bp., 2008.

3. Diószegi István: A hatalmi politika másfél évszázada, Bp., 1997.
4. Font-Szvák-Niederhauser-Krausz: Oroszország története, Bp., 1997.
5. Gyóni Gábor: A történelmi Oroszország népei: adattár. Budapest, Russica Pannonica, 2011.
6. Heller, Mihail: Oroszország története, Bp., 1996.
7. Ifj. Barta János – Bárány Attila (et. al.): Európa az újkorban. Debrecen, 2006.
8. Jelavich, B.: A Balkán története. I. Bp., 1996.
9. Jelavich, Barbara: Russia's Balkan Entanglements. 1806-1914. Cambridge, Cambridge University Press, 1991.
10. Imperiology: From Empirical Knowledge to Discussing the Russian Empire. (Ed.) Kimitaka Matsuzato. Sapporo, Slavic Research Center Hokkaido University, 2007.
11. Niederhauser Emil – Sargina Ludmilla: Az orosz kultúra a 19. században.
12. Ormos Mária – Majoros István: Európa a nemzetközi küzdőtéren, Bp., 1999.
13. Palotás Emil: A Balkán-kérdés az orosz diplomáciában a 19. század végén, Bp., 1972.
14. Az orosz történelem egyetemessége és különössége. (Szerk.) Krausz Tamás – Szvák Gyula. Budapest, Eötvös Lóránt Tudományegyetem. Állam- és Jogtud. Kar Tud. Szoc. Tanszék, 1982.
15. Szvák Gyula: Oroszország helye Euráziában: historiográfiai tanulmányok, 1999-2006. Budapest, Pannonica, 2006.
16. 19. századi egyetemes történet. (Szerk.) Vadász Sándor, Bp., 1998

Tanulmányok

1. Bodnár Erzsébet: Oroszország déli törekvései és a fekete-tengeri szorosok problémája (1700-1774). In: Két világ kutatója. Urbán Aladár 80 éves. 2009. 35-45. pp.
2. Bodnár Erzsébet: A keleti (krími) háború (1853-1856). Előzmények és diplomáciai csatározások. In: Oroszország a 18-19. században, Bp., 2000. 117-135.
3. Kozári Mónika: A keleti válság és a nagyhatalmak balkáni célkitűzései (1875-1877). Történelmi Szemle, 1987-1988. 3. 318-329.
4. Majoros István: Egy szövetség anatómiája (Francia-orosz kapcsolatok, 1887-1914). Világtörténet, 1989. tavasz, 23-36.
5. Ránki György: Oroszország gazdasági fejlődése 1861-1917. Századok, 1984. 3. 433-485.
6. Sashalmi Endre: Az orosz Balkán-politika vallási gyökerei: a nyikonyi reformoktól a kücsük-kajnardzsi békéig (1774). In: Állam, hatalom, ideológia: tanulmányok az orosz történelem sajátosságairól. Szerk.: Font Márta – Sashalmi Endre. Budapest, Pannonica Kiadó, 2007.